

Vlaanderen
is landbouw & zeevisserij

**JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN PAARD 2023**

01.10.2024

AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN
PAARDEN 2023

1.10.2024

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Maya Kerkhove, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Eline Van Eyken, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Dieder Vangindertael, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, administrateur-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse Overheid

Aansprakelijkheidsverklaring

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in dit rapport. De gebruiker van dit rapport ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

VOORWOORD

Het jaarrapport 2023 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning, opslag en handel van levende producten in de paardenhouderij in Vlaanderen tijdens het seizoen 2023.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren, moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinaire toelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

De centra worden op periodieke wijze bezocht door een toezichthouder van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ter controle van de zoötechnische bepalingen die zijn opgenomen in het fokkerijbesluit van 17 mei 2019.

Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met de bezorgde gegevens van de voorgaande jaren. De tendensen worden vervat in dit jaarrapport. Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de centra om deze informatie zorgvuldig te verzamelen en ter beschikking te stellen.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

INHOUDSTABEL

voorwoord	3
1 Inleiding	1
1.1 Wetgeving	1
1.1.1 Europese fokkerijverordening	1
1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit	2
1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften	2
1.2 Erkenningen en toelatingen	3
1.2.1 Algemeen	3
1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel	3
2 Erkende centra in vlaanderen	4
3 Spermawinning en spermahandel	7
3.1 Aantal ingezette hengsten	7
3.2 Aantal actieve centra	8
3.3 Aantal dosissen sperma	9
3.3.1 Vers sperma	9
3.3.2 Diepvriessperma	11
3.4 Handel in sperma	12
4 Embryotransplantatie en eicelwinning	13
4.1 Embryowinning	13
4.1.1 In vivo	13
4.1.2 In vitro	14
4.2 Embryotransplantatie	15
4.2.1 In vivo	15
4.2.2 In vitro	16
5 Belang van centra voor de Vlaamse paardenhouderij	17
6 Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij	17
6.1 Fokkerij – stamboekwerking	17
6.2 Fokkerij – Centra voortplantingstechnieken paard	17
7 Besluit: algemene tendensen	18

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donoren moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België, moeten beschikken over een toelating afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten beantwoorden.

Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen, moeten beschikken over een erkenning afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de dieren, alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

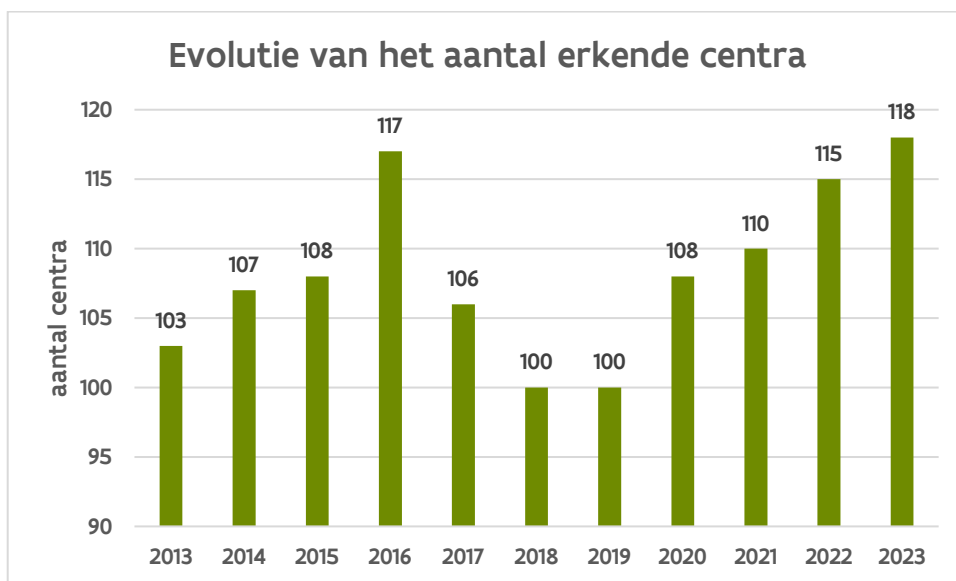
Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

2 ERKENDE CENTRA IN VLAANDEREN

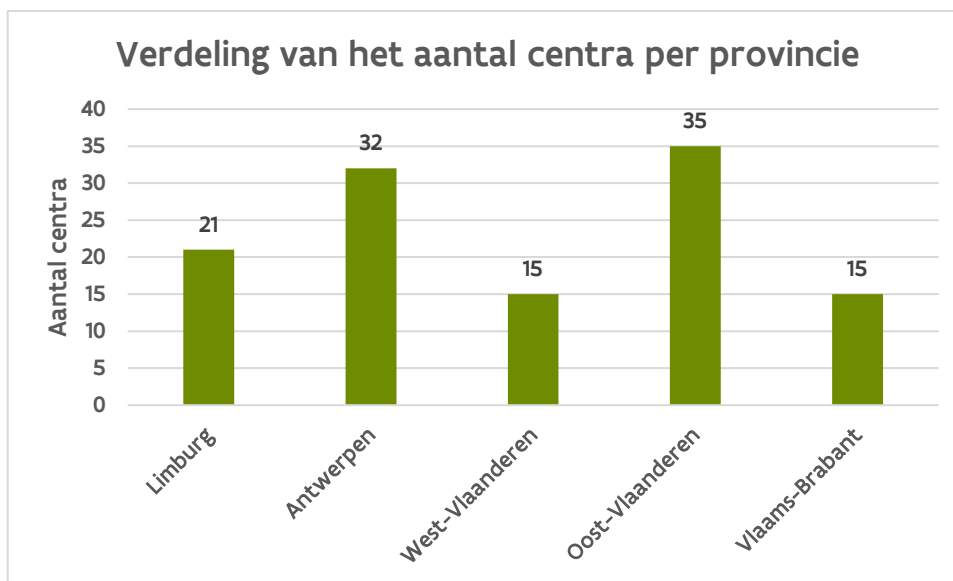
In 2023 waren er in Vlaanderen 115 centra voor paardachtigen erkend voor één of meerdere van de in tabel 1 vermelde activiteiten. Na de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 22 juni 2016 hebben verschillende centra, veelal met geen of lage activiteit de voorbije jaren, ervoor gekozen om hun erkenning te laten opheffen. Sinds 2020 is terug een stijging van het aantal erkende centra zichtbaar. Die stijging zet zich verder in 2023 (figuur 1).

Een actuele lijst van de erkende centra voor paarden is te vinden op deze webpagina [Voortplantingstechnieken paarden | Landbouw en Zeevisserij \(vlaanderen.be\)](https://vlaanderen.be/voortplantingstechnieken-paarden)

Figuur 1: Evolutie van het aantal erkende centra sinds 2013

De erkende centra op Vlaams grondgebied zijn in 2023 hoofdzakelijk gevestigd in Oost-Vlaanderen. In West-Vlaanderen zijn er het minst aantal centra gevestigd (figuur 2). Deze vaststelling wordt jaarlijks opnieuw waargenomen.

Figuur 2: Aantal erkende centra per provincie in 2023

Tabel 2 toont een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2: Erkende activiteiten per provincie

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	9	13	9	9
Antwerpen	19	25	16	17
Oost-Vlaanderen	23	30	15	15
West-Vlaanderen	7	10	4	4
Vlaams-Brabant	12	15	5	5
Totaal	70	93	49	50

Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	7	9	2	2
Antwerpen	7	11	1	2
Oost-Vlaanderen	7	7	3	3
West-Vlaanderen	5	6	2	2
Vlaams-Brabant	3	3	2	2
Totaal	29	36	10	11

Tabel 3 toont de evolutie van het aantal erkende activiteiten, respectievelijk op vlak van nationale handel en intracommunautaire handel. Deze tonen aan dat in 2022 een significante stijging waarneembaar is bij alle types activiteiten op nationaal niveau. In 2023 is het aantal erkende activiteiten voor nationale handel opnieuw toegenomen. In 2023 is het aantal erkende activiteiten voor intracommunautaire handel vrij stabiel gebleven.

Tabel 3: Evolutie van het aantal erkende activiteiten

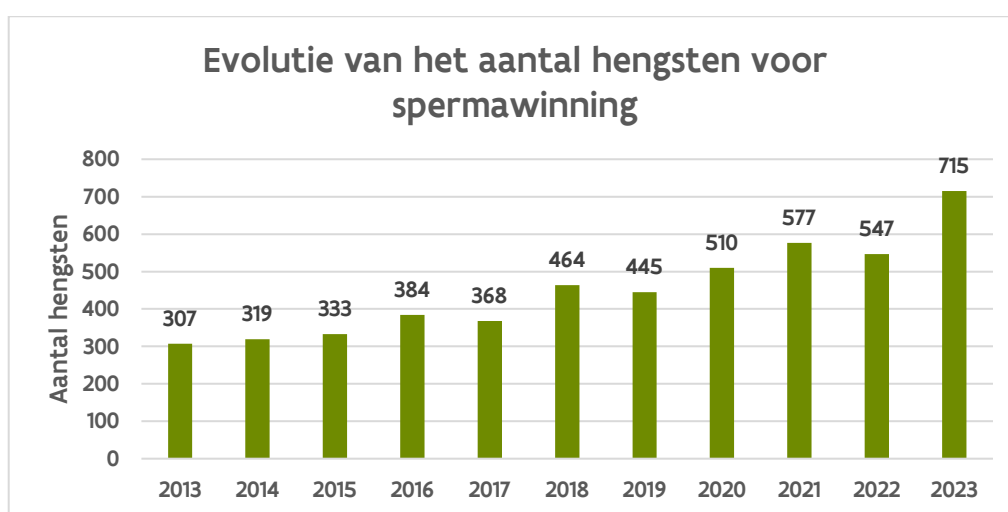
Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2013	69	74	15	14
2014	70	76	18	16
2015	65	78	25	19
2016	76	82	29	20
2017	65	71	30	22
2018	60	66	30	20
2019	61	80	30	30
2020	63	84	35	35
2021	56	75	39	39
2022	69	91	45	46
2023	70	93	49	50

Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2013	19	23	6	6
2014	20	25	6	6
2015	20	25	5	5
2016	22	28	4	4
2017	21	29	4	4
2018	20	28	5	5
2019	22	29	8	8
2020	23	31	10	10
2021	27	34	14	14
2022	28	36	11	12
2023	29	36	10	11

3 SPERMAWINNING EN SPERMAHANDEL

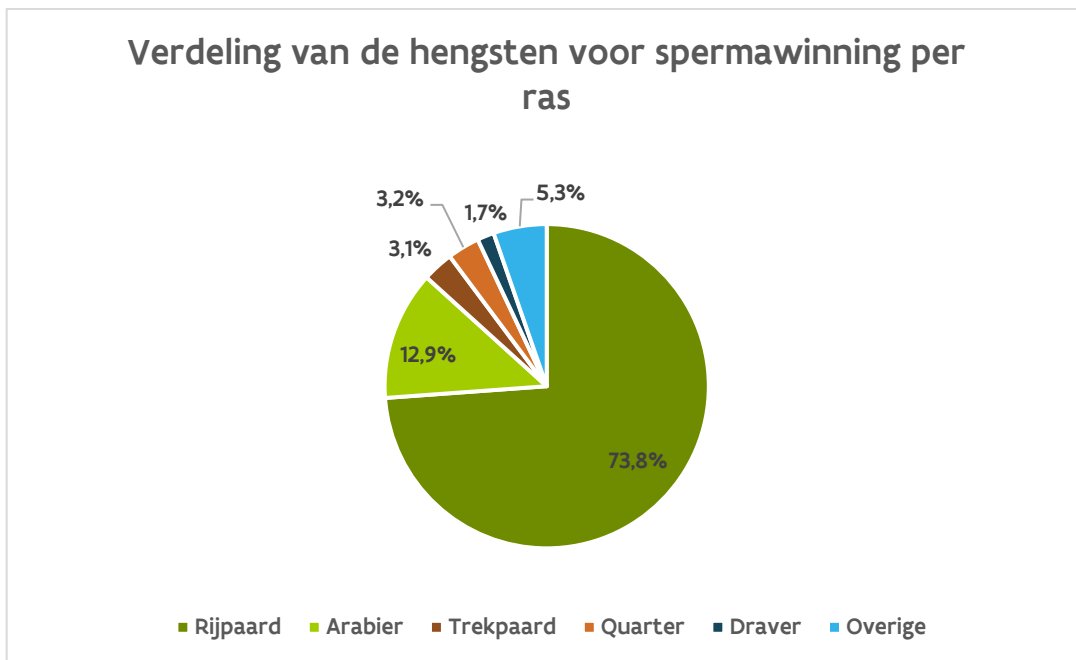
3.1 AANTAL INGEZETTE HENGSTEN

In 2023 waren er in totaal 715 actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning om vers en/of diepvriessperma af te nemen. Dit is het hoogste aantal in de afgelopen 10 jaar (figuur 3). Dit aantal kan een overschatting zijn van het werkelijk aantal unieke hengsten, aangezien een hengst op meerdere centra kan worden aangeboden. In de periode 2013-2023 werden jaarlijks gemiddeld 452 hengsten ingezet voor spermawinning.

Figuur 3: evolutie van het aantal hengsten waarvan sperma wordt gewonnen

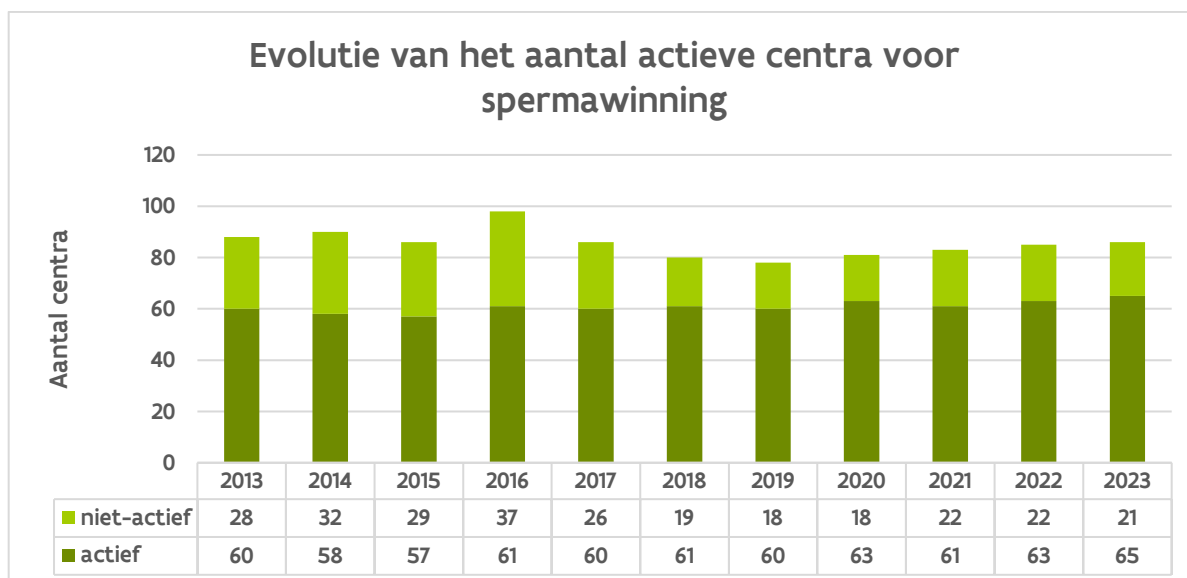
In figuur 4 wordt het aandeel van de ingezette hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn, zoals elk jaar, rijpaarden (73,8%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden werd er ook sperma gewonnen van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (12,9%) trekpaarden (3,1%), Quarters (3,2%) en dravers (1,7%). De term 'overige' in figuur 4 omvat rassen zoals pony's en barokke rassen (5,3%). Deze verdeling is gelijkaardig als deze in voorgaande jaren. De exacte percentages zijn terug te vinden in de jaarrapporten van voorgaande jaren.

Figuur 4: aandeel van hengsten op de centra voor spermawinning per type/ras

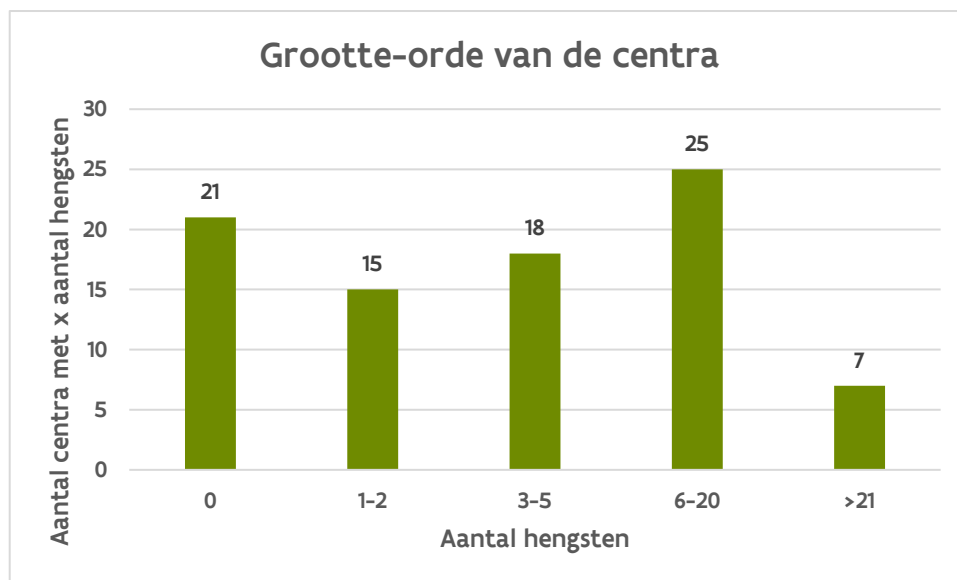
3.2 AANTAL ACTIEVE CENTRA

In het activiteitenjaar 2023 hebben 65 centra van de in totaal 86 centra die één of meerdere erkenningen bezitten voor het winnen van sperma, effectief sperma gewonnen. Deze worden in figuur 5 aangeduid als actieve centra. Het aantal actieve centra ten opzichte van het aantal niet-actieve centra is stabiel.

Figuur 5: evolutie van het aantal actieve versus niet-actieve erkende centra voor spermawinning

Op een centrum werd er gemiddeld van 8 hengsten sperma gewonnen. Er is veel variatie in het aantal aangeboden hengsten op een centrum (figuur 6). Op 15 centra werden 1 tot 2 hengsten gestald of aangeboden voor spermawinning, op 18 centra 3 tot 5 hengsten en op 25 centra 6 tot 20 hengsten. Op 7 centra werden van 21 of meer hengsten sperma gewonnen.

Figuur 6: aantal centra per grootte-orde (aantal hengsten per centrum)

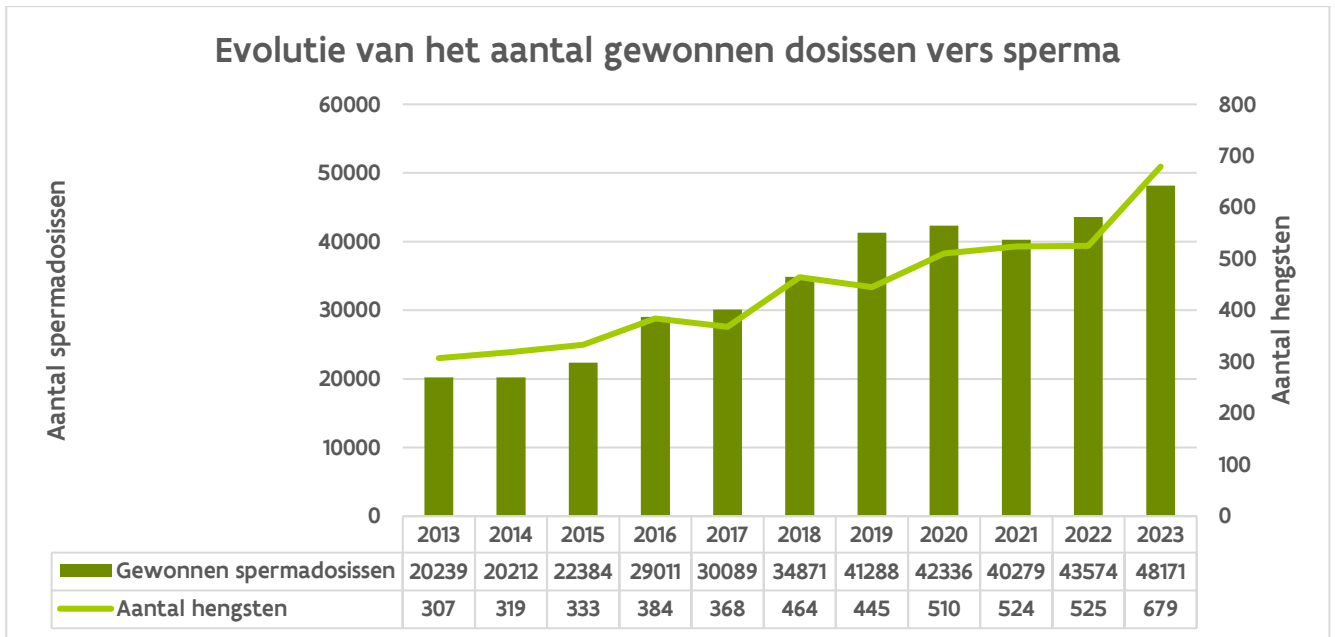
3.3 AANTAL DOSISSEN SPERMA

Sinds 2011 wordt er, bij het opvragen van de cijfers, een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma.

- Vers sperma:
een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op dracht. In de praktijk komt één dosis vers sperma overeen met één buisje of tube waarin het sperma bewaard en verzonden wordt.
- Diepvriessperma:
de dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Het benodigde aantal rietjes wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst en van dag tot dag.

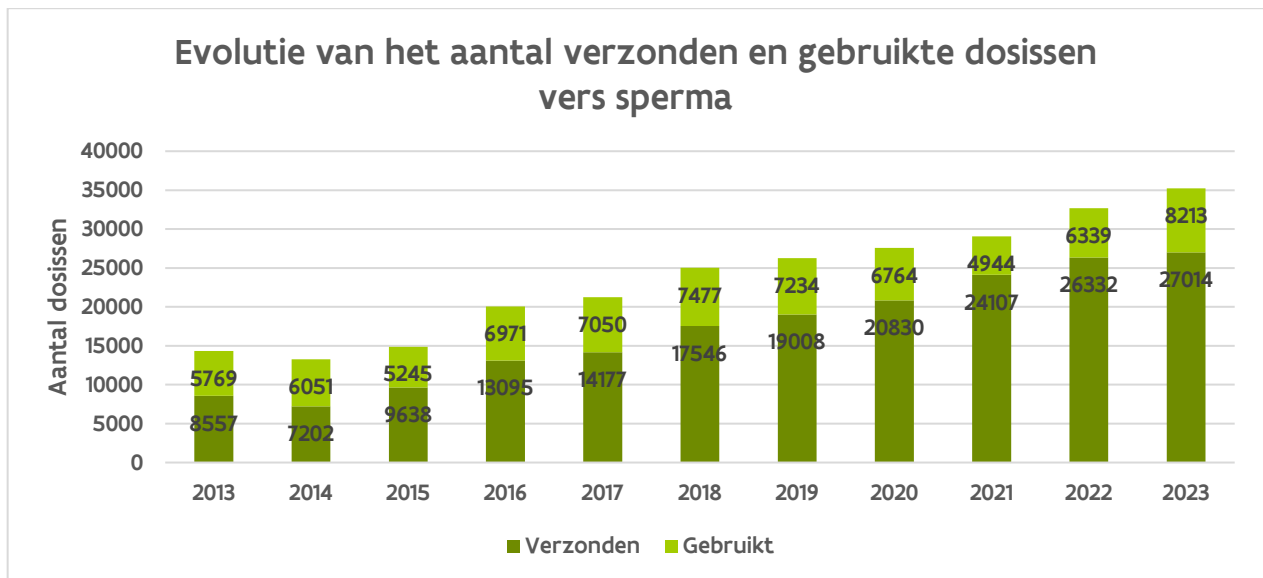
3.3.1 Vers sperma

In 2023 werden 48.171 dosissen vers sperma gewonnen van 679 hengsten op de centra. Deze stijgende tendens is zichtbaar in figuur 7. Zowel het aantal gewonnen dosissen vers sperma, alsook het aantal hengsten waarvan deze dosissen worden gewonnen, neemt elk jaar toe.

Figuur 7: evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma (vers)

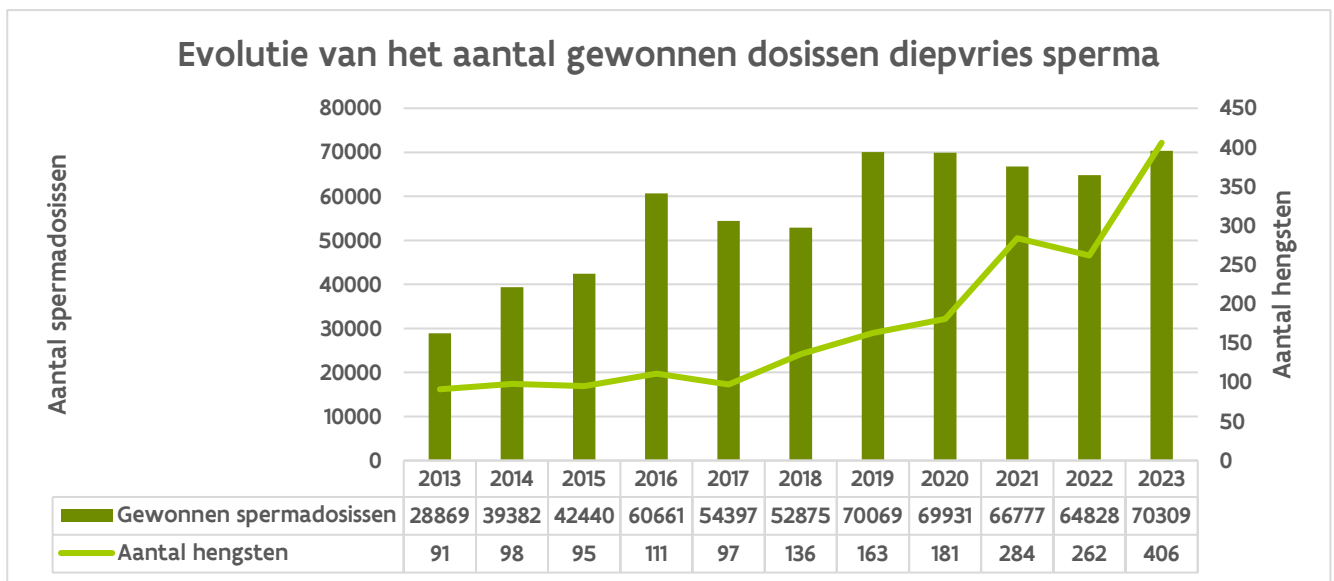
Van het aantal gewonnen verse dosissen werden er 8.213 dosissen gebruikt op de centra zelf en 27.014 dosissen werden verzonden. De stijgende tendens in verzonden spermadosissen zet zich verder (figuur 8).

Figuur 8: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden dosissen (vers sperma)

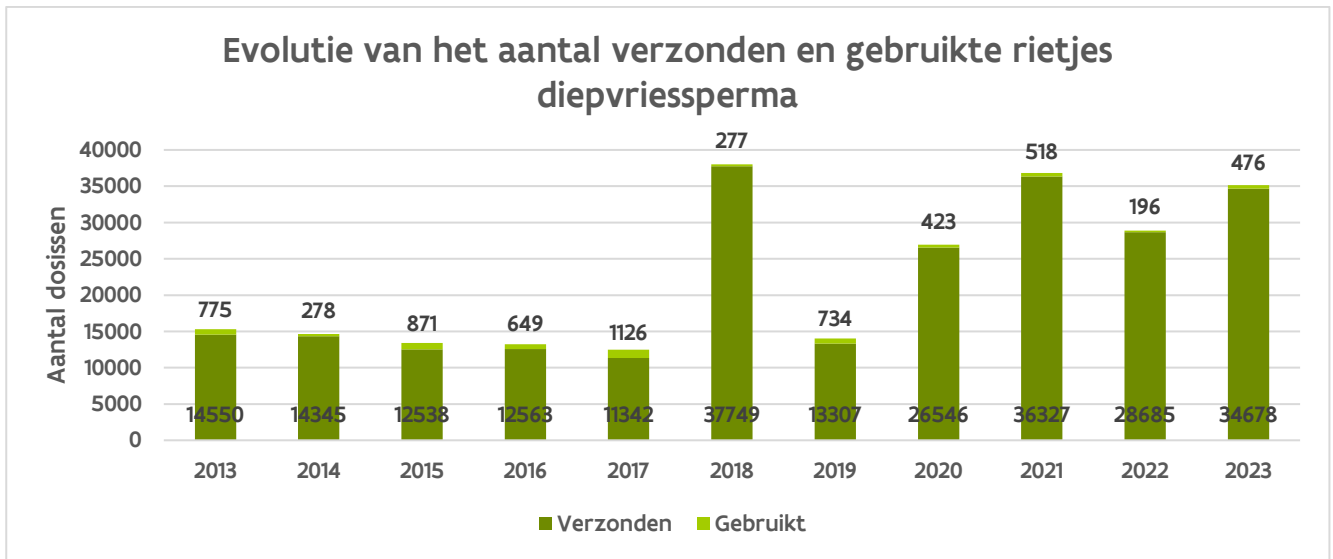
3.3.2 Diepvriessperma

In 2023 werden 70.309 rietjes diepvriessperma van 406 hengsten gewonnen op 14 centra. Het winnen van diepvriessperma gebeurt veelal op gespecialiseerde centra die een erkenning hebben voor de intracommunautaire handel. De toename in aantal hengsten waarvan diepvriessperma wordt gewonnen, is significant hoger in vergelijking met het aantal in voorgaande jaren (figuur 9). Zoals reeds werd vermeld in titel 3.1., moet rekening worden gehouden met een mogelijke overschatting. Eenzelfde hengst kan namelijk worden aangeboden op meerdere centra.

Figuur 9: evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepvriessperma

Het grootste deel van de hoeveelheid gewonnen diepvriessperma wordt ofwel bewaard op het centrum zelf, ofwel verzonden naar klanten. In 2023 werden 34.678 rietjes verzonden. Slechts een zeer kleine hoeveelheid van het diepvriessperma werd dit jaar op het centrum zelf gebruikt voor inseminatie. Op figuur 10 is te zien dat het aantal verzonden en gebruikte rietjes vrij constant bleef tot een piekwaarde in 2018. Sindsdien zijn de aantallen sterk variabel.

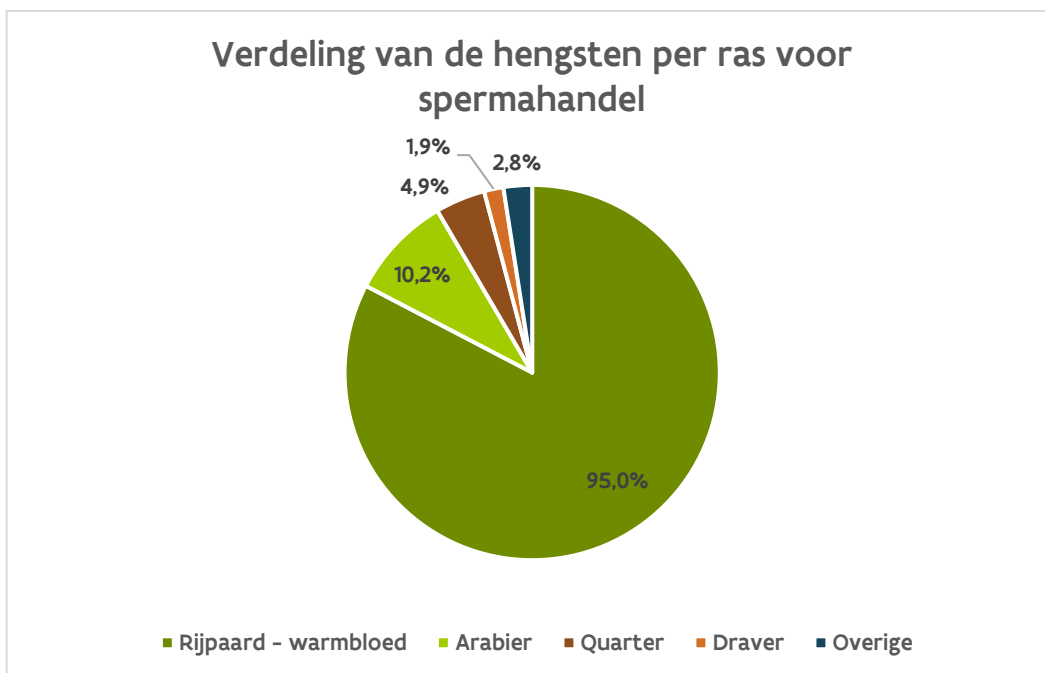

Figuur 10: evolutie van het aantal verzonden en gebruikte rietjes diepvriessperma

3.4 HANDEL IN SPERMA

Naast de winning van vers sperma en diepvriessperma wordt er op de erkende centra voor winning en/of opslag ook sperma verhandeld dat gewonnen werd op andere centra, in binnen- of buitenland. Dit sperma wordt gebruikt voor inseminatie op het centrum zelf of bij de merriehouders thuis, maar kan ook worden opgeslagen voor later gebruik op het centrum of voor verdere verzending naar klanten.

Figuur 11 geeft het aandeel weer per type/ras. Het merendeel van de gebruikte hengsten zijn opnieuw rijpaarden (95,0%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden wordt er ook sperma verhandeld van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (10,2%), Quarters (4,9%) en dravers (1,9%). De term 'overige' (2,8%) in figuur 11 omvat de rassen zoals pony's en barokke rassen.

Figuur 11: aandeel van ras/type bij handel in sperma gewonnen op andere centra

4 EMBRYOTRANSPLANTATIE EN EICELWINNING

Sinds 2019 wordt bij het opvragen van de cijfers een onderscheid gemaakt tussen de winning van embryo’s via spoeling en de in vitro productie van embryo’s na eicelwinning.

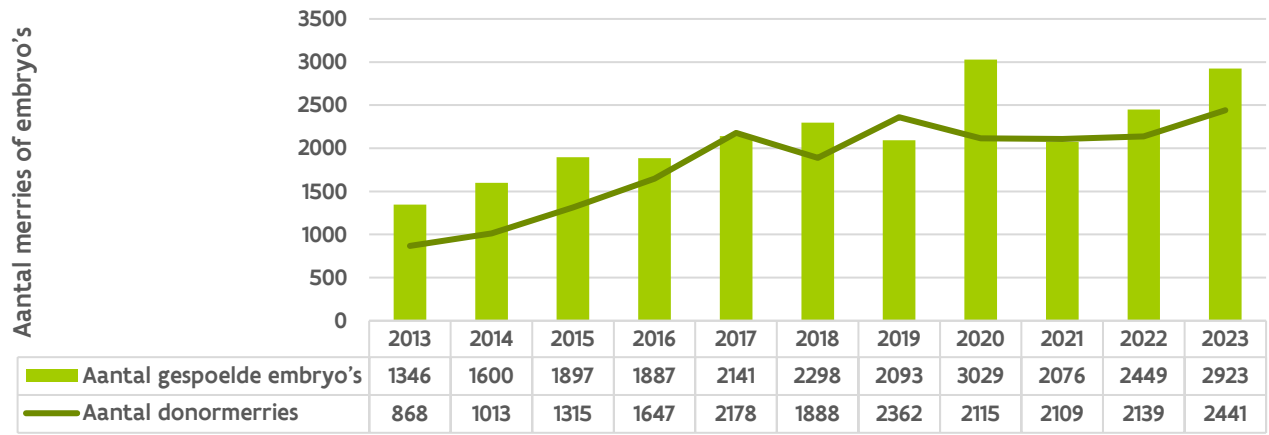
4.1 EMBRYOWINNING

4.1.1 In vivo

In 2023 werden er bij 2.441 donormerries in totaal 2.923 embryo’s gewonnen op de centra (figuur 12). Zowel het aantal donormerries als het aantal gewonnen embryo’s lijkt opnieuw toe te nemen sinds 2021. De donormerries waren hoofdzakelijk rijpaarden (93,6%). Het aantal donormerries voor het Arabische ras bedraagt 5,8% en de rest (0,7%) behoort tot andere rassen zoals pony’s en Quarters.

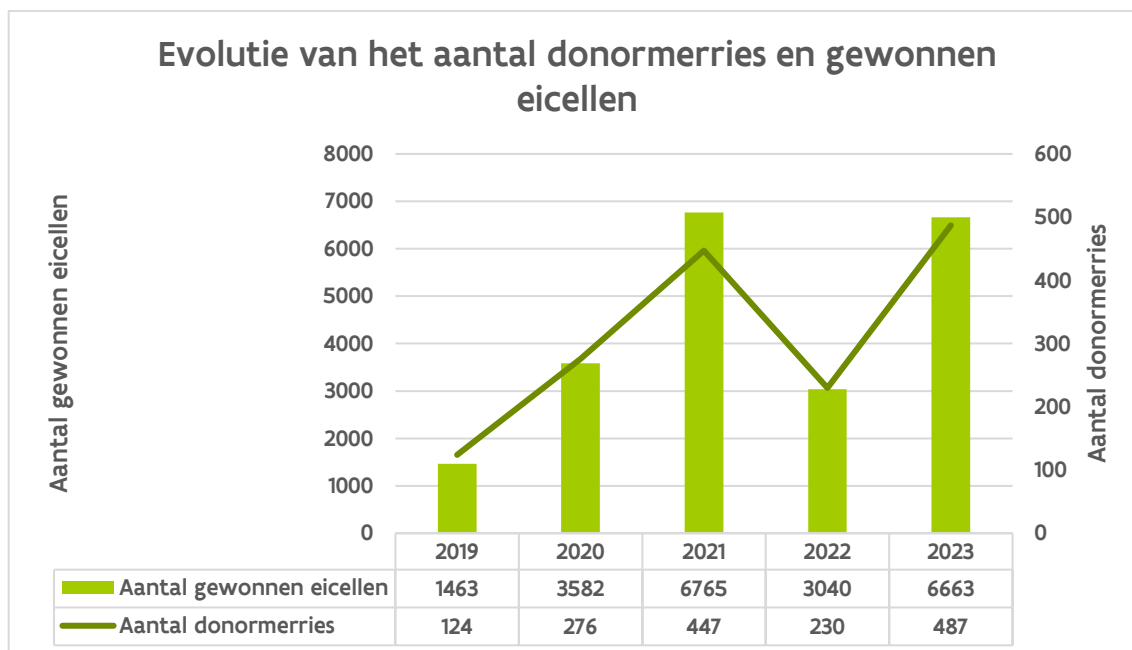
Evolutie van het aantal donormerries en aantal gespoelde embryo's (in vivo)

Figuur 12: evolutie van het aantal donormerries en gespoelde embryo's

4.1.2 In vitro

In 2023 werden er in Vlaanderen 6.663 eicellen gewonnen bij 487 donormerries (figuur 13). De donormerries waren hoofdzakelijk warmbloed rijpaarden (87%) of Arabieren (9%). De resterende donormerries behoorden tot het ras Fries (1%) of Quarter (3%). In 2023 worden opnieuw gelijkaardige cijfers waargenomen in vergelijking met 2021. Dit staat in contrast met de cijfers die werden genoteerd in 2022.

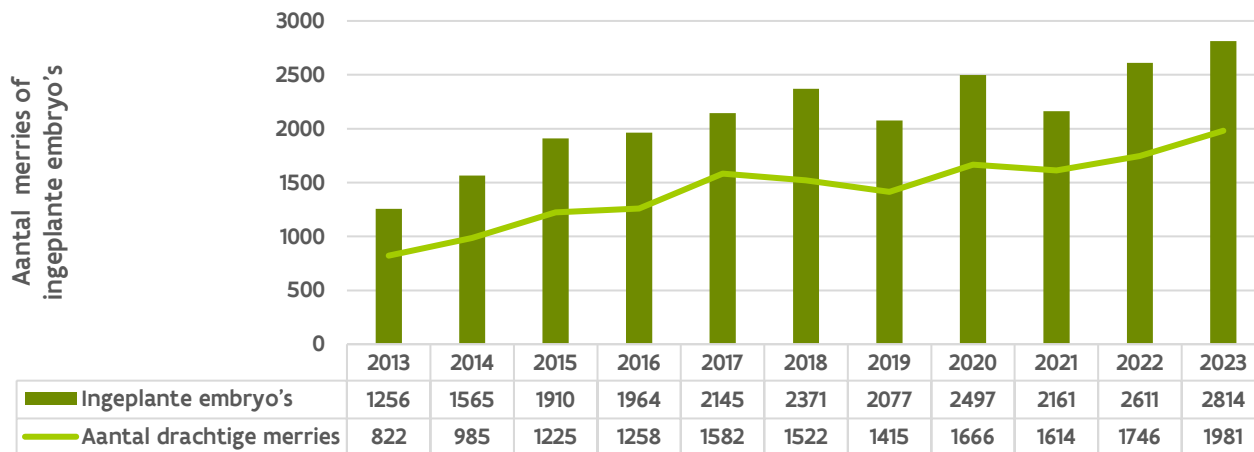
Figuur 13: evolutie van het aantal donormerries en gewonnen eicellen

4.2 EMBRYOTRANSPLANTATIE

4.2.1 In vivo

Uiteindelijk werden er 2.814 in vivo gewonnen embryo's ingeplant bij draagmerries op de centra (figuur 14). Er is duidelijk een sterke mate van specialisatie en een algemene stijgende tendens voor het inplanten van embryo's bij een draagmoeder. Een toenemend aantal centra legt zich toe op het winnen van embryo's. Op het einde van het seizoen waren 1.981 draagmerries drachtig, wat neerkomt op ongeveer 70% van de merries waarbij een embryo werd ingeplant.

Evolutie van het aantal ingeplante embryo's en het aantal drachtige merries (in vivo)

Figuur 14: evolutie van het aantal ingeplante embryo's en drachtige (draag)merries

4.2.2 In vitro

In 2023 werden er op de centra 1199 embryo's ingeplant die geproduceerd werden door middel van ICSI. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van voorgaande jaren, toen 497 (2020), 572 (2021) en 766 (2022) embryo's werden ingeplant. In 2023 waren uiteindelijk 737 draagmerries drachtig op het einde van het seizoen, wat overeenkomt met een drachtigheidspercentage van 61,4%. In 2021 bedroeg dit percentage 56,6%, terwijl het in 2022 61,1% bedroeg.

5 BELANG VAN CENTRA VOOR DE VLAAMSE PAARDENHOUDERIJ

Bedrijven die zich richten op de winning en opslag van levende producten bij paarden, spelen een cruciale rol in de paardensector. Dankzij deze activiteiten is het mogelijk om, via de moderne voortplantingstechnieken zoals kunstmatige inseminatie en embryotransplantatie, genetisch waardevolle eigenschappen van paarden te behouden en te verspreiden. Op deze manier kunnen fokkers het genetisch potentieel van hun fokdieren en nakomelingen optimaliseren. Door de internationale handel wordt genetisch materiaal en potentieel gedeeld, waardoor de kwaliteit van paardenrassen kan worden bevorderd. Keuzevrijheid en kwaliteitsgarantie zijn cruciale aspecten in de keuze en handel van genetisch materiaal bij fokkers.

6 ROL VAN HET AGENTSCHAP LANDBOUW EN ZEEVISSERIJ

6.1 FOKKERIJ – STAMBOEKWERKING

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij van de Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector van de paardachtigen in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging en het erkennen van verschillende verenigingen om stamboeken bij te houden;
- door toe te zien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten te subsidiëren. In samenwerking met KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door kosten verbonden aan stamboekwerking te subsidiëren;
- door projecten te subsidiëren die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

6.2 FOKKERIJ – CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden en heeft een beleidsondersteunende rol. De erkende centra worden regelmatig bezocht door een deskundige van het agentschap. Daarbij wordt nagegaan of het centrum voldoet aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden. Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat de kwaliteit van het dierlijke uitgangsmateriaal, met name de afkomst en de raszuiverheid van de levende producten, ook in de toekomst verzekerd blijft.

7 **BESLUIT: ALGEMENE TENDENSEN**

De voortplantingssector bij paardachtigen kent de afgelopen jaren een significante groei. Deze sector vertegenwoordigt een belangrijk aandeel van de paardensector in Vlaanderen. In dit besluit worden de belangrijkste tendensen samengevat.

Het aantal erkende centra in Vlaanderen is opnieuw toegenomen en kent zelfs het hoogste aantal sinds 2013, net zoals het aantal erkenningen op nationaal niveau. Het aantal erkenningen op internationaal niveau is niet toegenomen.

De centra voor spermawinning worden steeds groter, waarbij de helft van de actieve centra in 2023 beschikt over meer dan 6 hengsten die aangeboden worden voor spermawinning. Er is een duidelijke toename vastgesteld in het aantal gewonnen spermadosissen, zowel vers als diepvriessperma.

Het rijpaard-type blijft het meest vertegenwoordigde ras in de voortplantingssector, met het Arabische paard op de tweede plaats.

Eicelwinning, embryo-transplantaties en bijgevolg het gebruik van draagmerries komen steeds meer voor. Sinds 2019 wordt er bij het opvragen van de jaarlijkse cijfers een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de in vivo gewonnen embryo's door middel van spoeling en de in vitro geproduceerde embryo's door middel van ICSI. Daaruit blijkt dat zowel in vivo als in vitro technieken toenemen in aantal. Opvallend is dat de embryo-transplantaties na ICSI meer dan verdubbeld zijn in 3 jaar tijd. Zoals reeds eerder vermeld, vertoont het aantal centra dat een erkenning heeft voor winning en opslag van embryo's de laatste jaren een stijgende lijn, maar het inplanten van embryo's blijft echter beperkt tot enkele gespecialiseerde centra.